ה מ א ס ף

לחדש תמוז תקמ"ה

א

שירים

הדוכס לעאפאלד איש חי ורב פעלים *).

1.

עוֹדְךָ חַי בִּמְרוֹמִים אִישׁ גִּבּוֹר חָיִל !

עוֹדְךָ חַי לֶעאָפָּאלְד ! בִּמְקוֹם אֵין לַיִל .

(א) צירי

*) עליון ישא נהי כאלך כשר , כעם ככבן ; יגבה בכי תחנוניס כל ליס דובר משריס , וכל לבב הונה לאחת דוי ; מיוחעין יחבלו מלין הפובה , ושואני שמעו בכל הארץ יצא קול ילללתם ; נבקו אשר עתר על רגשו , לא ימצא נחם , והעיר פראנקפורט אשר עתר בה מחנהו ילדה פלגים . החכמות יבנו ותשיהן הפוות מבלי מחנק , ואבנין ילכו גלמוד כי בפל כתבם . פה ! במר רוחס יקחו יתומים , כי אסף אב לבם ; ועיני אלמנות תרדופ פלני מים כי שבת משוש . הוי ! כי ירד באולות , ביום ל" י"ן אייר בשנה (den 27ten April 1785) ויגנבו מימי הנהר אדער ויהיו לנשף מים רבים . עד כי עלה קול העניים החעים לאות הדרים על שפתו אל לב הדוכס החסיך מאקסמיליאן יוליאוס לעאפאלד פון ברונשוויג־וואלפענביטעל לאמור : קומה ! הושיענו , כוה עלינו חסדיך ומהר לנשל מבשים להגילנו , כי מבלעדיך עזרתך בני מות אנחנו ושפינו ! — טרם קראו , נכחרו רחמיו עליהם וירא כי טוב לעזרתם . אמנם עוד לא פגיע אל עבר הנהר וזבולת מים עבר הני ויהבכהו , והדוכס החסיך ירד באולה ויחת בן שלשים ושתים שנה לעיר ליחים ורב הפעלים . וכל תעזי תקפו ונבורתו ואת פטוב אשר גמל לכל גוים כיפודי כתובי נכתבנו עוד בל"ת בדף החכונה שו" גחבע .

דברי המאספים .

צִירֵי אֵל הֶעָלוּךְ אֶל אוֹר זוֹרֵחַ ;
בְּמָקוֹם יָאֵר לָךְ אֵל ״ מַה לָּךְ אוֹר שֶׁמֶשׁ ? —
וּבְשִׁמְחָתְךָ עַתָּה תִּבֶּז יוֹם אֶמֶשׁ ,
תְּמַאֵס שׁוּב אֶל אֶרֶץ שׁוּד בָּהּ פּוֹרֵחַ .

2.

שָׁם תִּשְׂחַק לָרָשָׁע פּוּדֵט עַל נָבֶל ,
יָשִׁיר ״שָׁוְא כָּל אָדָם , כָּל חַסְדּוֹ הָבֶל
״וּמָה יוֹעִיל צֶדֶק מַשְׁחִית עוֹשֵׂהוּ ? —
״מִקְרֶה אֶחָד לַכֹּל , כִּי יְלַבְּדוּ ;
״כַּצַּדִּיק כָּרָשָׁע יַחְדָּיו יאבֵדוּ ;
״גַּם נָקִי כִּי יִצְעָק , אֵם יֵשׁ עוֹנֵהוּ ;״ —

3.

אַשְׁרֶיךָ , לְעַמָּאלֵד ! אָהוּב וָרֵעַ !
בָּאֵת בְּמִרוֹמֶיךָ אַתָּה יוֹדֵעַ ,
כִּי לֹא יֶאֱבַד חָכְמָה כִּבּוֹזֶה דָּעַת ;
עַל בְּנֵפֵי חַסְדְּךָ מָרוֹם נִשָּׂאתָ ,
שָׁם כָּל צִדְקוֹתֶיךָ לַעֲשׂוֹת הִרְבֵּיתָ ,
סֵפֶר מִפִּי אֵלִים , אָזְנְךָ שׁוֹמַעַת .

4.

4.

גַּם מוֹתָךְ לֶעָפָאלְד רַב טוּב הוֹפִיעַ ;
כְּבָרַק רָקִיעַ , רַעַם וּשְׁאוֹן מַשְׁמִיעַ
הֵן הִגִּיד בָּאָרֶץ מַעֲשִׂים עָשִׂיתָ ;
וְכֵן לַצַּדִּיקִים כָּבוֹד הִנְחַלְתָּ ,
יָדַע מֶה כֹּחַם מֵאֲשֶׁר פָּעַלְתָּ
עַל רָאשֵׁי מוֹרְדֵי אוֹר בּוּשָׁה הֶעֱטִיתָ :

5.

חֲרַפַּת עוֹלָם שַׂמְתָּ עַל רֹאשׁ אוֹיְבֵנוּ
יַגִּידוּ אַבְזָרִים בּוֹעֵי צַלְמֵנוּ ;
מִי יָצַר לִבְּךָ, תִּכֵּן בָּךְ רוּחַ ? —
לֶאֱהוֹב גַּם אֹיְבִים מֵאַהֲבַת נָפֶשׁ ;
לַעֲבוֹר מַיִם עַזִּים הַגּוֹרְשִׁים רָפֶשׁ ;
בַּעֲבוֹר הַצֵּל דַּלִּים קוֹטְפִים מַלּוּחַ .

6.

אַךְ חִישׁ יָרַדְתָּ שָׁיט אֶל גֵּיא צַלְמָוֶת ;
מִפְּנֵי צָרַת רָשִׁים מָטִים לַמָּוֶת ;
וּבֵין גַּלִּים הוֹמִים לִבְּךָ שָׁמֵחַ ,

כִּי אָל — רָנִי: פַּלֵּט! — נָשָׂאתָ עָיִן,
אִם נֶהֱפַדְתָּ אָנִי שַׁיִט וַיְהִי לְאָיִן — —
אֵינְךָ — אַךְ חַי אַתָּה, גִּבּוֹר צוֹלֵחַ!

7.

אֵיךְ יִקְרָא מָוֶת, מוֹת זֶךְ מִפֶּשַׁע?
לָמָּה יִקְרָא חַי, אִישׁ אוֹהֵב רֶשַׁע? —
חַיִּי לֵץ אַךְ מָוֶת, מוֹת תּוֹם חַיֵּהוּ! —
מֶה חַיֵּי הֶבְלֵנוּ? סוֹאָה וָסֵעַר. —
הֵן כְּלָנוּ מֵתִים זָקֵן גַּם נָעַר.
וּמַה יִתְרוֹן אִישׁ זֵד יַלְבִּין שַׁעֲרֹתָיו?

8.

אִם לֹא לַשָּׁוְא נִבְרָאנוּ, אִם זֹאת חֶלְקֵנוּ;
רַק אָכוֹל רַק שָׁתוֹה עַד בֹּא קִצֵּנוּ
טוֹב כִּי יָמוּת יוֹנֵק יְמֵצָא אָז קֶבֶר! —
אַךְ כְּשׁוֹרוֹן הַמַּעֲשֶׂה יַעֲרֶה חַיֵּינוּ,
הַרְבּוֹת טוֹב מֵהֲרֵנוּ, רַבּוּ יָמֵינוּ,
כִּי חָכְמָה, זִקְנַת אִישׁ; תּוֹם, שֵׂיבַת גֶּבֶר.

9.

לֵ֣ע אָפָ֣א לְ֭ד ! בַּעֲשׂוֹת טוֹב אֵין מִי יִדְמֶךָ ,
אִם כְּמִנּוֹת מַעֲשֶׂיךָ יָמִנוּ יָמֶיךָ
רַב יָמִים בָּמוֹךָ , בַּל יִהְיֶה בָּנוּ ;
עֵת מֵעַל כַּח אִישׁ צִדְקָתְךָ הוֹפִיעַ ,
הַכּוֹכָבִים רָנוּ , שָׂרָף חֵרִיעַ ;
רַבְּלָךְ ! לָנוּ אַתָּה ! שֵׁב פֹּה אִתָּנוּ !

10.

עַד מָתַי , אִישׁ רָשָׁע תִּשְׁפַּח קוֹנֶךָ ,
תִּשְׁבַּח כִּי נִבְרֵאתָ בִּדְמוּת עוֹשֶׂךָ ?
יַד אָמָן נִבַּר בָּךְ , יַד עוֹשֵׂה פֶּלֶא ,
שָׁמֶךָ גֵּר בָּאָרֶץ , רוֹאֶה מַעֲשֶׂיךָ ,
אִם תֵּטִיב , תַּעֲלֶה עַל נְבוֹן אוֹרֶךָ ,
אִם תֵּרַע , תֵּרֵד בּוֹר אֶל מַאֲפֵל כָּלָא .

11.

שֶׁם יָרְדוּ מַבְחִישִׁים לָאֵל מִמַּעַל ,
לִבָּם כַּיָּם זוֹעֵף , פִּיהֶם סַף רַעַל ,
אָמְרוּ : כְּטוֹב כָּרַע מִי אָדוֹן לָנוּ ?

עֵץ עָצְמוּ מֵרְאוֹת הֲדַר שָׁמָיִם ,
אֶל קוֹל קוֹרֵא לָהֶם אָטְמוּ אָזְנָיִם ;
כִּי שָׁמַיִם קוֹרְאִים : יַד אֵל עָשָׂנוּ !

12.

כָּל עוֹף וּדְגֵי הַיָּם רָמֵשׁ וָשֶׁרֶץ
כָּל חַיְתוֹ בַּיַּעַר וּבְהֵמוֹת אֶרֶץ ,
יְרֵאוּם אֶת פְּלָאֵי אֵל , טוּבוֹ יַבִּיעַ —
כָּל צֶמַח יָשִׂיחַ , כָּל עֵץ יָרִיעַ ,
מֵאֶרֶז עַד אֵזוֹב , הוֹד אֵל יַשְׁמִיעַ : —
וְרָשָׁעִים יֵלָעֲגוּ , רֹאשָׁם יָנִיעוּ !

13.

עָתָה יִרְגַּז לִבָּם , בָּשְׁתָּם יַכִּירוּ ;
מִקּוֹל רִבְבוֹת שִׁירִים בַּבְּכִי יַזְכִּירוּ ,
אֶת חַסְדֵי לֹא עָפָא לִד אֶבֶן הָעֶזֶר :
אַלְמָנָה הוּמָיָה : אֵיפֹה מוֹשִׁיעַ ?
יָתוֹם יִצְעַק : הוֹי אָב ! דַּל : הוֹי מַשְׁבִּיעַ !
כָּל הָעָם סוֹפֵד : הוֹי הוֹסֵר הַנֶּזֶר ! !

14.

14.

מִסְפָּד זֶה אֶל אָנָם כַּחֵץ וָחָרֶב,
יֹאמְרוּ, אוֹי נִדְמִינוּ לְזֹאת עֶרֶב,
אוֹיְבֵי אָדָם נַחֲנוּ, גַּם הֵם אוֹיְבֵנוּ
מוֹתֵנוּ גִּיל לָהֶם, חֲפָנִים נַחַת,
נֶעֱרוּ מִן הָאָרֶץ יָרְדוּ לַשַּׁחַת,
וּשְׁאוֹל תַּעֲצוֹר בְּעַדָם מְשׁוֹב אֲלֵינוּ.

15.

גַּם תִּשְׂמַח לְעָפָאלְד בִּכְבוֹד חַרְבֶּךָ,
רַק מְשָׁרִים פְּעַל אוֹמֶץ לִבֶּךָ,
מְשֻׁמֶּרֶת פְּקֻדָּתְךָ עָלָיו, יַעֲנֵהוּ!
שַׂר וָרֹאשׁ הָיִיתָ בִּצְבָא מַלְכֵּנוּ,
חֵיל פְּרִידְרִיךְ הַגָּדוֹל נֶזֶר רוֹזְנֵנוּ,
בֶּלְמוֹ בַכְּפִירִים רָאשֵׁי מַחֲנֵהוּ.

16.

אָם מִבֵּיתְךָ אַנְשֵׁי חַיִל יָצָאוּ,
וּבְלֵב אַרְיֵה לְבָם בַּקְּרָב נוֹדָעוּ,
רַב מֵהֶם לְעָפָאלְד, שֵׁם לְךָ עָשִׂיתָ,

תָּיו עוֹלָם הִתָּוָה לָךְ שֶׁטַח הַמָּיִם .
כְּמַלְאַךְ מֵאֶרֶץ עוֹלָה שָׁמַיִם ;
בֵּית חוֹמֶר נָמַשְׁתָּ , בֵּית אֵל עָלִיתָ !

נפתלי הירץ וויזל .

ב

מכתבים .

דברי האיש השואל על דבר מנהג הלנת המתים;

במאסף לחדש אדר תקמ"ה , אל רעיו וידידיו

אנשי חברת דורשי לשון עבר .

אתם ברחתם את עבדכם , כי מצא חן בעיניכם בשאלתו על דבר הלנת המתים ותדפסו אותו לעין כל במכתבכם ולא ירחתם מפני חוף והחימה אשר יוצת עליכם מבעלי ריבכם המה המקנים בעיניכם אשר לא יסורו ימין ושמאל ממנהגי אבותם , לא לחכות הרחשונים מרחשית היותם עד סוף כל הדורות מהתנאים החמורחים והגאונים זכרונם לברכה עדי עד , כי אשרי איש שישמע אל מצותם , ויתיר דבריהם אל לבו , ואוי לו לאזן אשר תשמוע תורתם . כי המה היו בעלי תורה ובעלי חכמה ומקובלים איש מפי איש . ובן בחמת הרבנים והגאונים אשר עוד יבכו בכחות למשפט בעדת ישראל , ויישרים בלבותם , ואם סר מאתם הקבלה איש מפי איש , הלא עיני שכל להם לעיין בדברי הרחשונים ולסמוך על דבריהם ; אמנם הסמון יחשוב מנהג אבותיהם מנהג אבינו ואמנו זקנו וזקנתו , דודו ומקרבו , ואם המה

יש לכרים כורמים ויונבים ומדבר ה" לין מלומה בידם, ומוסם בכפר חבר לין סם עשרה מיסרחל, ומנהגיהם מעשה הכל, יאמר נא ישרחל לנחמו לא נסור ממנהג אבותינו ימין ושמאל. וכבר רחיתי רבים מישרחל חבר ידעו הבין במקרא ומשנה ותלמוד וע"כ דרכיהם שוות במנהגי שטות במו שמעתי שנהגו בעונה זה לחבות סוכני עפר. וכבר העידו על זה רבים מחכמי הלחרונים כמו הרב בעה"מ ם" טל"ם וכו". וכל העוסק בתורה לשמה ולא לצרך יהרח, והמודה על האמת ולא יאמר נועם בדברי קבטורין, להרחות ירח וחרך על דבר ה" בדברים של מה בכך, ישיב וינדיק את דברי חלבי, וירד אתי לעומק העיון לברר שמעתתא חליבא דהלכתא, ולהסיר מעדת קדושים מנהגים חבר יתנו דופי בהנהגת האמת והחכמה.

והנה אחרי כתבי את הדברים הרחשונים עם" המחבר נקרחתי לבא אל אחד מחכמי ישרחל הרופאים, ובקבלני בסבר פנים יפות, באמרו: לשריך שמעת מלקך עם חוכבי האמת, ותלך ארח יושר לתור אחרי מונח המנהג חבר בהם בו ישרחל בקבורת המתים. כי זה לי כארבעים שנה חבר אנכי עוסק בחכמת הרפואה, ובל ימי הייתי מצטער על דבר המהירות לקבור מתי ישרחל ביום מותם, וכבר הירע לי מעשה בחשה אחת שבתעלפה בשלשת ימים, ואח"ו קמה על רגלה ותחי רוחה. ואנכי לא רציתי להוציחה חוץ למטתה, אומנם אנשי העבירה רבו עלי והדחוני והוציחוה חוץ למטתה ויניחוה על הארץ בדרכם. ולולי קראתי עליהם בקול לאמור: אל תקברוה היום כי היה אתם קוברים ועליכם אמם! קברוה בו ביום. ולאחדתו במלח בה היה מיחני חיים כי מתוך שנתעכבה בשמיכת צמר נתחממה, ויניחוה עד שקמה מיתרדמתה ותחי. ע"ב דברי הרופא. אחר יתן עדיו בחתימתו על דבריו.

ובן נשמע מהרלין בחרף העבר על דבר ריבה אחת שמתה אחרי אחר בחלתה ימים רבים, ואחרי שבבה על הארץ" היה שעות מלאו בה מימי חייה, ומי יודע לולי פתחו החלונות בחדרה, ותעבור עליה הקור מה היה לה? ועוד נשמע בהנה רבות. ועל כל היודע מקורע כמוהו מלוה לספרו ולפרסמו בדפים. אלה הדברים אשר רציתי לכתוב לכם

לכם לתוספות על מכתבי הכ"ל . ומה טוב אם גם אותם תדפסו במלקטכם . חולי יוכל למצוא דרך , להישיר דרכו ולגלות בחרת לבותיהם הקדמונים להסיר המכשלה הזאת מי רבה היא , ואל יגעקו עליהם דמי לחייהם אל הצמיח , ואם מגיפה היא הרמוס יכפר בעדם , בשובם מדרכם , ובהסיר מחתנו ספק נפשות בזה . בברי לאויבים דורש רחת ומבקש שלום .

* * *

צ"ב לשון הבותב , ומעתה יבואו דברים לעין העדה .

הנה לפניכם הגרות ישרות ומחוקות למכתן אשר בחו חליהו מיד ה"ה כר דורכו בחכם החוקר התורני המפורסם מוהר"ר משה בן ר" מנחם כ"י , והמה על דבר הנוי אשר יצחה מכם המשפט והנדק אשר להחסיד הדובב מעקלנבורג ע"ה , אשר חכב את כל עמו סדרים תחת ממשלתו ורחם את היהודים כרחם אב על בנים , והיה יצא רשמוכה בכתבה יכלשנה , להזהיר את היהודים לבל יקברו את יתיהם ביום מותם , כאשר עיניכם מזדרים תחזינה . ויהי כאשר בחה בנוי הזאת לב היהודים , ויחשבוה להם לצר , להעבירם ממנהגם ומדתם . ויבינו את תחנתם לפני הח"כם ר"מ"מן ה"ל להיות להם לפה ולמלין לדון את דינם ולהפר עצת הסר המוסל , וגם להרב הגחון מוהר"ר יעקב עמדן יכוכה יע"בין קראו להורות להם הדרך ילכו בו , וגם הוא קרח את החכם הכ"ל לעמוד לימין חכמי מעקלנבורג . ועתה קראו את בתגרות בחלה ורא מוחשבות הגחון , והחכם , והרב מוטערין , והי" החיש אשר יש לחל ידו לחות דעתו בזה אם לימין או לשמאל , ישוב ידו עמהם וכעל גמולות ישלם גמול , כאחתם שער עלי קרת לדבר נגד גדולים מקרי לב , לפדרין את החייש , ולעבח את המתים .

הבדת דורשי לשון עבר .

No. 1.

פרידריך פון גאטטס גנאדען הערצאג צו מעקלענבורג,
פיכטש צו ווענדען לאנד שווערין רעגירענדער
וכו וכו .

ווייל פיגען לייך דען זעמטליכען שוך יעדען לין לומרן
הערצאגליכען פירשטענטימרן לוכד לאבדען הירדורך צו
ווישן : ווען מאחמן דר לוכטר לייך מעהרן טייל
בעהלכטעט ווערדענדע נברוך דיך טאדען קייכע כלכט
לין דעס שטערבע הויוע צו לאחן , זאכדרן זיך גלייך לס
טאנע לייהרס לבשטערבנס צו כעערדינן , זעהר לאפע
דיך פאלנע האחן קעכנע , דאס לייכע מר לין לייכר שווערן
להכמאכט , לדר דורך לאדרע צו פעללי פער לורוחכטן
לוכנזאחן לוכד לאלוך נוויסר מאחמן לעבענדיג בנרחמן ווערדן .

דא לייכע זיך לייל פערטיגע בעערדונג דר טאדטן
גלייך ווחל צו לייערן גלייכענס זעטצען כיכט
בעהערט ; זיך ווערדעט לייר כאך לוכזרער לית כיין לוך
לייער לייגנעס בעסטן לוכד לוך לייערע לייגנע לעבנס
ויכרייט נריכטטעטן , בעבטעטן מבזיכט , היאדורך זאמט
לוכד כוחבערס בפעהלינעט : לייך זאלכר פריהן בעערדינונג
קיכפטיג צו שבטאלטן , לוכד פון כון לן לייערע טאדטן
ווענינסטענס דריוך טאנע לוכבנרחבנן צו לאחן , ווחרנאך
לייר לייך צו לכטן . דאטום לוך לוכזרר פעסטונג שווערין
דען דרייסינסטן אפריל 1772.

השאר בדפים הסמוכים .

ג

תולדות גדולי ישראל .

ד .

תולדות הזמן .
יפקד מקומו .

ה

בשורת ספרים חדשים .

חתימה מדף העבר .

וכאשר המילותי לתור ולדרוש בענין זה , רציתי כי
מי שפניו מועדות לכבד וללבן ספרי לה"ק ולהבדל
בין תותן הספרים שקרתו הקדמונים ז"ל שמות כרדפים , כמו
שלשה הלה שוכרנו למעלה , וכן בין הספרים הקרובים בטעמיהן
כמו חלו שנזכיר בסמוך , לא יוכל עשותו טרם יבחר וילבין
מקנת ספרי הלשון הזאת העמוקים בהוראותיהם וכוללים ענינים
רחבים

דמכים מאד ומן לשונות של חכמה, בינה, שכל, דעת, פקחות, ערמה, מזימה, תקבולה, עצה, מחשבה, תושיה, יושר ותוכחה ודומיהן, כי ע"י הבין בחלה, ודעת ההבדלים שביניהם יתברר לו הבנת ודעת שרשים רבים זולתם. וכאשר רציתי עוד כי אי אפשר להבין ולדעת ארחות השרשים שזכרנו, טרם יעלו בידינו למודים בחכמת הנפש, בטוח לב על הכחות הנטועות בנפש האדם, ועל הבדל פעולותיהן על יצר הלב ועל הבחירה החפשית, ואיזו מן השרשים המכשירים את הנפש לחפוץ קרבת אלהים, וכיוצא במחקרים נשגבים כאלו, שמהן תולדות דעת, לדעת על מה אדני השרשים האלו הטבעו, ולכן היתה רחשית מלאכתי בביאור השרשים האלו וערכנו החלק הראשון מ"ס גן נעול בהנעות וכללים על למודי חכמת הנפש, וע"כי ההנעות והכללים האלה בחרנו בחלק השני כל הכתובים שנזכר בם אחת מלשונות של חכמה, כלם על דרך אחד ועל טעם אחד, כפי ההוראה שמנו לנגד השרש הזה ולגבולו, ובחלק השלישי מינו בחרנו לשונות של עצה ושל מחשבה, ושם תושיה, עם כל הלשונות הכמוהים מהם בחקרת, ובספר מעין גנים בחרנו בשני חלקיו יתר השרשים שזכרנו, והמקומות בתל"ך המזכירים אותם, והכל תלוי בכתובים עם חבורים שכתבנו על המזרש הזה, כי לא יצאו בדפוס כ"א שני חלקים מספר גן נעול הנ"ל, כי אפשרני תלאות עד אין מספר בכסל כחי, ע"כ שבתה המלאכה הגדולה כולה מימים רבים, ואם אמרי כן הוצאתי לאור חבורים אחרים וגליונו גם בהם רבות בהוראות שרשי הלשון והבדליהם, אין הלמודים למורים בם על הסדר, אבל פורתים אחת הנה ואחת הנה בין השרשים שבוללים אלה הספרים דברים קצרים ורחבי אמרים שאין מספיקים להוכיח מהן יותר העינים.

ועתה שמתי אל לבי, אם בכל לשונות הגוים חוברו מחברות על מספטי לשונם, יבדילו בם בין המלות הקרובות בטעמיהם ויודיעו למדברים והמחברים, באיזו מקום רצוי שישתמשו במלה זו מן זו, ולמה תגרע לשוננו הקדושה מחשוב עליה מחשבות לבאר גם בה את הדבר הקשה הזה, לא לבד בעבור בעלי הלשון, וקבל המליצים והמשוררים, שידברו ויחברו מלין בדעת, אבל רצוי שגעשול במחקרים אלו לתועלת יותר גדולה ונשאת, שהוא להבין אמרות ה" אמרות שהורות, דברי התורה והמצות הספורים וההבטחות והמוסרים והתוכחות,

והתוכחות , ולא דבר רק הוא ממנו , כי הם תייכו ותורף ימינו , וכל איש ירא את ה" , ויחפץ להגדיל כבוד תורתו בארץ , איך יחסה ויתאפק מהגות בדברי תבונות כאלה , ויסיס חלקו בין הנושים חקרי לב לחקור ולדרוש בעניניהן , לדלות המים המתוקים מבארות עמוקים .

עד כן בחתי היום להודיע בקהל עם , כי בדעתי לעשות ה"ה לעשות במלאכה אשר החילותו לעשות בה , ולחלק אותה לחלקים לדבר על הסדר , עד שיהיה חלק חלק היוצא ממנה , ספר ירוק הקורא בו , להבין על ידו הורות אותן הערכים שיכלול החלק ההוא , והכל בדרך קצרה ובשפה ברורה , לא יהיה כספר תתום לפני יודע ספר , גם לא ילאה הקורא בו מרוב דברים . כל חלק יחלקנו עוד למאמרים , וכל מאמר לפרקים וכל פרק לסעיפים . אך לא אסדר את הערכים בדרך חלפא ביתא ; כ"א כה תעשה יסבו יחדיו עניניהם שהיו דומים זה לזה כלל ולא יבין הקורא הכללי הערכים הנרדפים ולא הכלל אותן הערכים הקרובים בטעמיהן , כי יצטרך לדלג מענין לענין ולקרות במקום זה מעט , ובמקום אחר מעט , ותתבלבל דעתו עליו , ולא יסיג תכלית מבוקשו . אבל אכלול בכל מאמר ערכים שהם מענין אחד , המלמדים זה על זה , ומתבארים זה מזה , ע"ד משל במאמר אחד אכלול יום לילה אור נגה חשך אפלה וכיוצא בהן . וכן בכל מאמר ממאמרי יבואו ערכים שעניניהן דומים זה לזה וכגלה בהן דעתיכ בפרקי המאמר ההוא , ומכיוצא יובר דבריו ממקרות רבות המזכירים לשונות הערך ההוא , מקראות עמוקים בטעמיהם , לבאר אותם על פי ההוראה שחלקנו לערך ההוא . ע"ז יגליהנו האל לנגלות מצפונים בביאורים מזהירים לשכל-האדם , ולהרחות שכפי יסודותיהו הולכים הלוך ודבר על דרך אחד וטעם אחד , יכריעו דעת בני גילנו לקבל האמת ממי שאמרו , אבל לא אניח באמאמרנו המתוכים כלם , כי רבים מהם יבין כל אדם מדעת עצמו על פי ההוראה שיקבלו לערך הזה , ואם נוכיח גם אלה , מלבד כי לשפת יתר יקשב לכן , יהיה גם לחשף על הקורא , אך אותן המקראות שבתחלת המאמר אותם וכריכין הוא ברמים כאותריה את דבריכו , אותן אזכור להתרם הוא להשלים בביאן ובין ההוראה שיחדנו להן .

בכל שנה בעז"ה יצאו שני מפרים לאור, אחד בפרם הפסח ואחד בפרם החג, כל פרק יגדל עד אחד עשר או שנים עשר קונטרסים, או פ"ת עד ג' דפים , כי תבניתו יהיה מקטן"ע ביאנית,

על כיר מסוכת ולולבים יפות בדפוס מכוון ומוגה מצוינות, מקח כל כרך 1 Gulden יסולס על פרעגו"מערקליכן נגד קוויטונ"ג, וכשקבל הפרעגמערקט את הכרך הרקטן, ויפקוד בכרך השני, יסוב לשלמו לקבל הספר לגמרי נאתו מן הדפוס וכן יעשה מכרך לכרך, כי אין הפרעגמערקטין מחוייבים עצמם על המלאכה כלה, אלא מסלק כרך אחד, ואם לא יאהב הבאים אחריו, הרשות בידו. כאשר פרטים אספר לכלול המלאכה כלה, אין בידי להודיע, גם אין בכך כלום, כי כל פרך מתמה יש בו מלאכה תמה בפני עצמה גם כל אחד מהם ספר בפני עצמו הוא, אחר שכולל קבוץ הפרטים הדומים זה לזה, המבקרים כל מה שיוכל הלב לחשוב בענין הזה, ואיזו נראך להשלמתו למאחרים הבאים אחריו.

ובאשר החלו ידי בחרף זה לעשות במלאכה הזאת, עבר עלי ידיד לבי הכ"ח התורני המופלג, איש מבין וסופר כבוד הר"ר **איצק אייכל** נר"ו מבאחירי תבר בחורים מסכילים בעיר קעניגסבערג יע"א, הבקרתים **חברת דורשי לשון עבר**, ויהי כראותו את אשר לבי מקן לעשות, עלו על לבו מחשבות לטובה לאמור: מדוע תהיה מלאכה מפוארה כזאת לבד ליחידים סגולים, והם אלו היודעים הבין בספרים המחוברים מחכמי דורנו בלשון הקודש, ולא רבים יהיו בם, ולא יגלה החמת בעדת ה" כלה? לן רבים הבקיאים בלשון חסכנוי, הניחה לי ואעתיק דברין בלשון זה, וכל יודע לקרות במקרא יבין מספר החסכנוי הדברים שהוצאת לאור, וזה יגמלו לנפשם חסד, להבין ביראת ה" והבין מצפוני תמרות טהורות שבספרי הקדש, אלא כי עתה אחבי התעודה לפנים בישראל, שכתבו ספרי חכמה ומוסר בלשון עה"ב לפי שהיו בקיאים בה אחבי דורם, כמו רמ"בם ז"ל שכתב פי' המשנה וספר המורה בלשון ההוא, ר" יהודא הלוי ז"ל העתיק ממנה ספר הכוזרי, ור" בחיי הזקן ז"ל כתב בו ספר חובת הלבבות ור" מעדי" גאון ז"ל העתיק אליה ספר תורת אלהינו, ועוד רבים כיוצא עמו והעלימו, ומה טוב ללכת בעקבות ישרי דרך בחלה, להחיר בתיבות עולם לעבי עם ה" כלו, ופוסף פ"ז יגלו דברי מוסרים בדורנו, לעזות על אחיהם ב"י שילמדו את בניהם לדבר אחות בלשון חסכנוי, ורחוי לנו לחבר בה ספרי דעת ויראת ה", למען ילמדו הלשון הזאת מיתוכה, ועם לימוד הלשון ילמדו אחת דברי תורה ומצפוני הורתת סרטי לשוניהו הקדושה לטוב לכם. ועוד אחת ורבה היא, הנה רבים מחכמי העמים העתיקו ספרי הקדש ללשונותם ובחרו מליצותיה

מלינותיה כרצון חיים וחיים , ורבים לענו על קבלת חכמינו ז"ל בפי" המשנות , בחמרם שהיה סרה מדרכי הפשט , ומלאכתך בספרים החלה תגן עלינו , כי ממנה ירחו לין נעו מענלותי סרסי הלשון הזאת , כל יודעו כתיבותיהם במחשבה הרחשונה , וממקום שבחים להסיד על דברי חבותינו וקדמונינו ז"ל מסס תוצאות כח וגבורה לגדל ולחזק דבריהם , ולבדר כי הם ז"ל ידעו דרכי הלשון ומשפטיה , ומעיני המולקים עליהם נעלמו כתיבותיה • וכאשר שמעתי את דברי הב"ח הכ"ל כי נעמו , אמרתי לו כל אשר בלבבך לעשות עשה והצלח וקרח עם ביערחל , כי ידעתיו שהוא סופר מהיר בלה"ק וכותב לחות בלשון משבנזי , והוא בקי בחכמות , ובמלאכת הקריט"יקא , ושתיה העתקתו נחמנה בשפה ברורה , והוא עשנו יודיע מעשיו ליערחל , במודעה אשר יקדים למלאכתו , והיה כל הרואה אותו וחפץ בהעתקה זו , מידו יבקשנו , ואחרי הדברים והחמת החלה , אשתחוה בהדרת כבוד לפני מעלת אחי וריעי , וכל איש חכם לב וכל דורש אמת ואוהב צדק , יעמדו על הברכה אשר דבר ה" על ישראל • כה דבר אחיכם ועבדיכם , פה ברלין יום ח" ר"ח אייר תק"מה לפק •

נפתלי הירץ ויזל •

מ ו ד ע א •

הננו בחים שנית בקשה לבקש מאת כל ריעינו אשר קבלו עליהם להיות בעזרנו , לחתום חתומים על מכתבנו , ולקבץ את הכסף חלף מחירו , לשלוח לנו את הכסף בעד המחסף מסכת התק"מה ושמות החבשים אשר קבלוהו ואשר יוסיפו ידם לקחתו בסכת תקמ"ו הבעל כי בדעים אי"ה לוח השמות מהחתומים עם הברך האחי להמחסף מסכת התק"מה • וחיש אשר ירחק ממנו הדרך לבקש מאתנו ס" אחד או ב" , יודיע את מבקשתו להמבורג להנגיד ר" שמואל ווערטהיים , לאמסטרדאם להמלין ר" דוד פ" מיכדים או להב"ח ר" שלמה פראנ , לברלין להב"ח ר" יואל בר"יל • לשטרחסבורג לר" משה חלפון , להנוכר להב"ח ר" ברוך ליכדא • לקאפנהאגן להב"ח ר" שמעון בענש • לפ"ש דמיין , להב"ח ר" משה ברלין , לליפציג אן דיח בוכהאנדלונג דער גלעהרטן • ועלינו לשלח לכל איש כאשר יגוה עליהם •

חברת דורשי לשון עבר •